

Č sp
GL SLG Celje
1951/52

792(497.4 Celje)

219520022,6

COBISS o

odališče celje

GLEDALIŠKI LIST

LETO VI.

1951 * 1952

ŠTEV. 6.

FRAN ROŠ - DANILO GORINŠEK

Desetnica Alenčica

Je Bog jima nov porod dal,
dal hčerko jima majheno:
Oj, usmili stokrat se Bogu,
ker bode v desetino šla,
najmlajša hčerka Nežica!

Slovenska narodna

PREMIERA: SOBOTA 15. MARCA 1952 OB 20

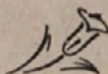
Desetnica Alenčica

Otroška igra v štirih dejanjih

O S E B E :

Mati	Nada Božič
Oče	Franc Mirnik
Breda	Silva Cvahte
Cvetka	Ela Veselak
Iskra	Slavica Volčič
Jasna	Vesna Godler
Nada	Sonja Zadravec
Rosa	Erika Pristovšek
Sončica	Hermina Kračun
Vida	Lidija Kenda
Zora	Martina Deželak
Alenčica	Marjana Flajs
Kačurka, zla starka	Marija Goršič
	Angela Sadar
Žabko, njen vnuk	Janez Škof
Matjaž, njen blapec	Rudolf Lešnik
Medved	Peter Božič
Zajec	Lojze Golob

Režija: Branko Gombač — Sceno po načrtih akad. slikarja Marjana Pliberška izdelalo tehnično osebje pod vodstvom odrskega mojstra Franja Cesarja — Slikal Ivan Dečman — Kostume po osnutkih Bogdane Vrečkove izdelala »Oblačila« pod vodstvom Jožice Frece-tove in Rajka Košarja — Lasuljar: Riko Grobelnik — Razsvetljava: Bogomir Les — Inspicjent: Tone Vrabl — Šepetalka: Tilka Svetelšek

Ob naši uprizoritvi

„Desetnice Alenčice“

Frana Roša, znanega mladinskega pisatelja, profesorja - vzgojitelja učiteljskega naraščaja, pozdravljamo z uprizoritvijo »Desetnice« na celjskem odru že tretjič. Njegovi »Mokrodolci« — oris »doline šentflorjanske v dobi JNS in JRZ« — so doživeli krst na našem odru v režiji Jožeta Tomažiča v sezoni 1947-48, enako »Ušesa carja Kozmijana« v režiji Toneta Zorka v sezoni 1948-49.

»Desetnica«, ki jo uprizarjamo, je druga varianta Roševega dela, ki jo je po prvi, za potrebe večjih oziroma tehnično in ansambelsko zmogljivejših odrov, odrsko tehnično in jezikovno preuredil znani igralec in režiser Danilo Gorinšek. Tako je v zadnjem času Roševa »Desetnica« doživela kar dve krstni predstavi ob istem času. V predelavi v Slovenskem narodnem gledališču v Trstu in pa v izvorniku na odru v Krškem pri Rajhenburgu. Obakrat je doživela velik uspeh. Po uprizoritvi v mariborskem gledališču prihajamo mi kot tretje gledališče z Roš-Gorinškovo »Desetnico« pred javnost.

Motiv dramatizacije »Desetnice« je nov. Celotni razvoj, življenje in potovanje desete hčerkice je popolnoma različen od znane narodne pripovedke. Tako pomeni Roševa »Desetnica« nov prispevek v sklop narodnega pripovednega blaga. Do sedaj je bilo zapisanih mnogo in različnih variant o desetnicah. Naši dijaki poznajo predvsem dve, ki sta bili objavljeni v šolskih berilih. Ena v verzih, ki jo smatrajo za najstarejšo in najboljšo, druga pa v prozi (posneta po prvi) od Frana Milčinskega. Ta desetnica govori o gospodi na gradu, ki se ji rodi deseta hčerkica. Tej se ob sedmem letu prikaže ptičica in ji napove usodo. V nadaljevanju srečamo Alenko v temnem gozdu v pogovoru z drevesi. Dvakrat se vrne Alenčica na grad. Prvič jo mati zapodi, drugič, ko je mati na smrt bolna, sme k nji. Alenka se je z roko dotaknila njenega mrzlega čela in mati je mirno umrla. Alenčica, ki jo sestre niso prepoznale, pa je »naprej šla svojo pot, zemlja pa je pila njene grenke solzice«. Ta motiv bi bilo odrsko kaj težko ustvariti. Pisatelj Roš je ubral svojo pot. V dogajanje je uvrstil nove osebe, ki dajejo ob svojem vzgojnem namenu komadu tudi mnogo pestrosti. Hudobna Kačurka, okoli katere se dogajanja zapletajo in razpletajo, je negativna oseba, ki pa naj bi v bistvu vplivala na gledalca pozitivno. Obložena je z vsemi negativnimi lastnostmi, zoprnimi slehernemu gledalcu, predvsem otroku. Pri vsem tem pa ima nalogo povedati mlademu avditoriju, da čarovnic ni, da so samo hudobne žene. Poleg še nekaterih drugih zadev okoli odrske povezave pravljичnosti in vzgojnega realizma, je to osnovni problem režiserja in seveda tudi glavne igralke. Da bi izluščil želje prvega avtorja glede moralno-vzgojnega momenta dramatizacije in drugega

glede precejšnjih tehnično-odrskih in jezikovnih problemov, sem se odločil za precejšnje črtanje in popravke, prilagojene našim splošnim prilikam.

Hudobna žena naj bi ubrala bolj »čarovniško« pot, njen tekst, ki se večkrat ponavlja, sem z dovoljenjem avtorja krajšal. Isto sem napravil pri nekaterih drugih vlogah. V sceni (prvo in četrto dejanje) in kostumih sem iskal podobnosti z našo pohorsko domačijo in nošo pred mnogimi leti. V drugem dejanju pa sem postavil medvedov brlog na sceno, dočim je v originalu v ozadju. Četrto dejanje pa je prvo obrnjeno za 180 stopinj, tako da bodo isto sceno gledali z dveh strani. S tem sem moral tudi mizansceno in tekst v začetku tega dejanja spremeniti oziroma krajšati.

V upanju, da »Desetnica« ne bo zaostajala za prejšnjimi mladinskimi uprizoritvami, stopamo pred našo mladino z željo, da jo zadovoljimo.

Vsebina

Prvo dejanje: Na domu deseterih sestra — pozimi

V koči kraj gozda so v miru in zadovoljstvu živeli oče, mati in desetero hčera. Mati je bila precej bolna, mučila pa jo je tudi misel na deseto hčerkico Alenčico, ki bo morala po svetu, ker je dovršila deseto leto starosti. V strahu pričakuje v večernem mraku vražarico Kačurko. Oče se odpravi z doma, v tem pa pride Kačurka z vnukom Žabkom in hlapcem Matjažem. »Čarovnica« muči s čarovnijami mater in hčerke. Razreže potičico na deset kosov; v enem je zlat prstan, ki ga dobi Alenčica. S tem ji je usojeno, da mora z doma. S solzami v očeh se poslove mati in devetero sestra od Alenke, ki odide s Kačurko in njenima pomagačema.

Drugo dejanje: V gozdu

Zajec je bil že prej videl, da je zlobna Kačurka odgnala Alenčico. Sedaj je prišel buditi medveda, kajti Alenčico morata rešiti. Kačurka pride s svojima pomagačema mimo medvedjega brloga. Medved reši Alenko iz rok zlobne veščice. Kačurka zbeži. Čez nekaj časa se dobe Kačurka, Žabko in Matjaž zopet na jasi. Znova se odpravijo na lov za Alenčico. V tem pride oče s puško, ki tudi išče Alenko. Od Kačurke hoče izvedeti, kje je Alenčica. Kačurka se mu zvito laže in izvabi od njega čutarico z okrepcilom. Ko se oče nekoliko oddalji, zlije Kačurka uspavalnih kapljic v čutarico in da očetu piti. Oče pije in zaspí v snegu. Kačurka mu vzame puško in odide. Medved in zajec nato rešita očeta, odneseta ga v medvedov brlog. Alenčica pa še vedno tava sama po gozdu. Kačurka si izmisli novo zvijačo. Žabko, ki je oblečen v medveda, pokliče Alenko in jo zvabi v votlino. Tako jo Kačurka ujame in jo odžene na svoj dom.

Tretje dejanje: V Kačurkinem brlogu

V kletki že več mesecev živi zaprta Alenka, silno je propadla. Zalostna je in vedno joče. Kačurka jo tepe in ji daje samo kruh in vodo. Tudi Matjaž je v sužnosti, toda on je vsaj na prostem. Grdo ravnanje Kačurke pa zbliža Alenko in Matjaža. Skleneta prijateljstvo. Vodo, v katero je mešala Kačurka uspavalne kapljice, ne pijeta, zato pa tembolj poslušata, kaj se pogovarjata in sklepata Kačurka in Žabko. Nekoč prideta mimo medved in zajec, ki še vedno iščeta Alenko. Alenka kliče, toda Kačurka jih zvito odslovi. Alenčica je izgubila sleherno upanje na rešitev iz kletke. Kačurka se nekega dne odpravi z Žabkom na Alenkin dom. V svoji glavi si je namreč izmislila, da bi oženila Žabka z Bredo, najstarejšo Alenkino sestrico. V tem se vrnete medved in zajec in rešita Alenko. Pride pa tudi oče, ki odhiti takoj domov. Alenka okobali medveda, ki jo odnese počasi proti domu.

Četrto dejanje: Na domu deseterih sestra — spomladi

Kačurka še uganja na Alenkinem domu čarovnije materi in Bredi, ki pa se ne uklonita. Tudi Matjaž je pustil Kačurko na cedilu. V tem se vrnejo oče, medved in Alenka. Kačurka bi rada pobegnila, pa ne more. Ko vidi, da je že vse izgubljeno, naliže strupa v lonček vode, ki naj bi jo mati izpila. Matjaž in Alenka pa opazita Kačurkino nakano in prevarita Kačurko, da strupeno vodo sama izpije. Začne se opotekati. Odmaje se v gozd, kjer umre. Žabka naženo od hiše. Z Matjažem sklenejo prijateljstvo in vsi skupaj zaživijo mirno in lepo življenje.

s pisateljem Franom Rošem

Se najbolj tehten oris pisatelja in njegovega dela se naslanja na njegovo lastno besedo. Zato smo se, potem ko smo sklenili, da v minutah pred udarcem na gong seznanimo gledališkega obiskovalca z najnovejšim odrskim delom Frana Roša — našega pisatelja in vzglednega prosvetnega delavca, odločili, da mu zastavimo kot avtorju naše »Desetnice« nekaj vprašanj okrog »Desetnice« in nje postanka. Ljubeznivi pisatelj nam je dal na poedina vprašanja naslednje odgovore.

Kakor vidiš, dragi Franjo, si kot dramski pisatelj v Mestnem gledališču vedno bolj »doma«: za tvojimi »Mokrodolci« in »Ušesi carja Kozmijana« prihajaš na naš oder že tretjič; to pot s svojo najnovejšo mladinsko igro »Desetnica Alenčica«. Obiskovalce bo nedvomno zanimal postanek tega tvojega dela, zato te prosim, da nam o tem kaj poveš.

Res, kot avtor na odru celjskega Mestnega gledališča nisem več novinec in prav zato upam z nekaj manj treme, da na njem tudi »Desetnica Alenčica« ne propade. K njenemu uspehu bosta pač pripomogla tudi igralski kolektiv in režiser Branko Gombač s svojo zamisljivo. Odločilno sodbo pri vsem tem pa bo imela seveda mlada publika, ki ji je igra v prvi vrsti namenjena.

Kako da je bilo s postankom te igre?

Že pred zadnjo vojno me je obšla misel, da dramatižiram ljudsko pesem »Desetnica«. Zelo me je privlačil njen motiv o sirotni deseti hčeri, ki ji je odločena pot v svet po starem verovanju iz fevdalne dobe, da mora deseti del vsega kot desetina od hiše.

Pred dvema letoma se mi je ideja vrnila, samo da sem ji zdaj iskal realnejših tal. Ni mi bilo več do dramatižacije pesmi same, nego več do usode ubogega dekleta sploh in to takega, ki postane žrtev sleparjenja z enim izmed praznoverij, ki so nekoč služila tudi izkoriščanju človeka, pa se še danes včasih borimo proti njihovim ostankom. In prav mladino rešujemo iz spon, ki so nekoč ovirale rast zdravih sil v človeku. Tudi na gledališkem odru danes mladini odpiramo poglede v lepo stvarnost, ne da bi ta ne smela biti odeta v tenčico pravljčnosti, ki je otroku vedno ljuba in zanj prav nič neprirodna, pri tem pa daje torišča in hrane njegovi gibki, žejni fantaziji. Pričujoča igra pa bo otroku v veselje tudi po tem, da Alenčica po vseh preizkušnjah in bridkostih končno vendar doseže svojo pravico, ko propade sleparska Kačurka, ko zmaga

resnica nad lažjo, dobrota nad zlom, ljubezen nad temnimi silami. Pri tem imajo svoje zasluge tudi gozdne živali, ki po svojih močeh pomagajo desetnici. Pa tudi zabavna stran igre bo deci lahko nudila mnogo vselega užitka.

Igro sem napisal leta 1950 in jo ponudil mariborskemu gledališču, ki jo je sprejelo. Njegov režiser Danilo Gorinšek mi je predlagal, da bi se moja igra, napisana tako, da so jo lahko uprizarjali tudi manjši odri, razširila in poglobila. Pri tem bi mariborsko gledališče v dovoljni meri lahko uporabilo svoje izdatne tehnične možnosti, pa tudi igra sama bi s tem pridobila. Pristal sem na tako priredbo igre in tako je ta dobila že svojega drugega obdelovalca Gorinška, uspelega avtorja »Rdeče kapice«, ki ji je kot rutiniran režiser in igralec bil vsekakor v korist. Bistvo igre in njene osebe — vse to je seveda ostalo, pač pa je bila igra razširjena z dodanimi prizori do večjega, močnejšega zapleta ter posladkana s še več humorja, besedilo pa ji je bilo prelitno v ritmično prozo. Tako je moja »Desetnica Alenčica« dobila svoj novi obraz kot skupno delo dveh soavtorjev.

Kot vzgojitelj mladine v svojih mladini namenjenih delih vedno poudarjaš vzgojni moment. Tega ne manjka tudi v »Desetnici«, vendar nam morda poveš kaj več o osnovni ideji tega tvojega najnovejšega mladinskega odrskega dela?

Literarni oblikovalec napiše svoje delo pač iz neke notranje nujnosti, ko ima komu kaj povedati. Tak njegov nagib je lahko še posebno močan, kadar hoče govoriti mladini. Pri tem pa ne more manjkati neka vzgojna težnja, čeprav ta ni že od daleč otipljiva; saj je zanjo bolje, da je otrok niti ne zasluši. Nihče izmed nas, najmanj pa izmed nas, ki smo poleg vsega še poklicni vzgojitelji, ne more biti indiferenten do naše mladine in njene bodočnosti. Želimo si jo močno, vedro, sproščeno, hrabro, pošteno, delavno. Povsod skušamo vplivati nanjo. Hočemo pa ji privoščiti tudi čimveč lepega veselja, kakršnega je sama hudo željna. Približati pa se ji moramo seveda tam, kjer jo najdemo, in ji nuditi zdrave pijače v čašah, po kakršnih najraje sega. Prav osnovna ideja »Desetnice Alenčice«, ki sem jo že uvodoma nakazal, pa je taka, da je že sama po sebi prav lahko obilen izvor vzgojnih momentov v igri, ne da bi jih bilo treba šele iskati in siliti v igro.

Iz naših časopisov vemo, da je »Desetnica« že šla čez ta in oni oder in se torej njen krst opravili že drugi. Ali si prejel mimo teh poročil še kaj podrobnejših, posebnih poročil o poedinih uprizoritvah? In kaj pravijo?

»Desetnica« v svoji prvotni, samo moji priredbi, je bila igrana na nekaterih šolskih odrih. Pred dvema mesecema jo je uprizorila gimnazija v Krškem, kjer je dosegla lep uspeh. O tem je poročal »Ljubljanski dnevnik«: »Prisotni so bili navdušeni. Kako se ne bi nasmejali nerodnemu Zabku, kako ne sočustvovali z nesrečno Alenčico, ki upodablja samo dobroto, kako bi ne bili veseli dobrega medvedka in odkrito-

srečnega zajčka, ki sta pomagala „ugonobiti“ zvito „čarovnico“ Kačurko, ki je zlorabljala človekovo neznanje in praznoverje! Tak kontakt je bil med igralci in gledalci, da so s ploskanjem kar med dejanji izražali svoja čustva.«

Igra v novi priredbi pa je doživela svojo premiero 24. novembra lani v Slovenskem narodnem gledališču v Trstu v režiji Jožeta Babiča. Zelo zahtevno vlogo Kačurke je imela Ema Starčeva. Ponovno je napolnila dvorano tržaškega avditorija. O igri je pisal »Primorski dnevnik«, da je »očarala in zabavala mlade in stare«, objavil pa je tudi okrog deset slik iz raznih njenih prizorov. Njen uspeh je priznal tudi kritik Vladimir Bartol, čeprav je imel pomisleke glede načina, kako se resnični svet tu vrašča v pravljичnega, vendar priznava, da ima otroški pravljичni svet svojo posebno logiko.

V mariborskem Narodnem gledališču je bila krstna predstava »Desetnice Alenčice« 26. januarja letos v režiji soavtorjevi in s Slavo Gorinškovo v vlogi Kačurke. Vsa poročila govore o njenem uspehu, tako tudi kritika književnika Franceta Filipiča. Ta označuje igro kot »ljubko«, pri tem pa obžaluje, da jo bodo zaradi njene zahtevnosti mogli igrati res samo večji — v glavnem poklicni odri.

Tudi sam sem prejel nekaj poročil o učinku igre na mariborske otroke. Tako mi piše prijatelj in stanovski tovariš:

»Navdušena publika je živo sodelovala z odrom, vriskala in se hudovala ter posegala v potek z odobravanjem in zgražanjem. Ko je Kačurka ponujala čašo strupa, je deca besnela v viharjih svarilih. Bilo pa je tudi mnogo prisrčnega smeha.«

Zadnji čas si se vključil v celjsko gledališko življenje tudi kot organizacijski sodelavec. Tu mislim na tvojo podpredsedniško funkcijo pri »Ljudskem odru«. To nam daje slutiti povečanje tvoje tvornosti v tej smeri. Kakšne načrte imaš?

Gledališko življenje mi je bilo vedno pri srcu. Na deželi sem nekoč tudi sam igral in režiral. In tako zdaj tudi še pri »Ljudskem odru« malo pomagam. Ta bo letos spomladi uprizoril mojo novo veseloigro, ki ji je napisal glasbo skladatelj Avgust Cerar. Rad pa bi uresničil še nekaj načrtov. Pričel sem pisati dramo iz kmečkih uporov v Savinjski dolini. Imam osnutke za več enodejank. Vem, da sem še vendar v neki meri mlad, dokler lahko z veseljem delam, in zato bi mi bilo težko nehati z delom, ki daje življenju misel in vsebino.

Vsekakor pa bo tako: Eventualni uspeh celjske »Desetnice Alenčice« mi bo močna pobuda za nadaljnje delo, pri tem pa bom moral misliti na še kako novo igro za mladino, ki je vendar najzahtevnejše občinstvo. Imel bi ji še marsikaj lepega, dobrega in veselega povedati. Na mladino pač moramo misliti in če bi nanjo pozabili, ne bi bili več vredni tega, kar danes dobrega imamo in česar od bodočnosti še boljšega pričakujemo — ne toliko zase kot prav za našo mladino.

G. G.

Kaj pravijo o „Pogumnem Tončku“ naši najmlajši?

Z obeh osnovnih šol smo prejeli nekaj najboljših spisov, v katerih pišejo:

Boris Orel, 3. b razred I. osnovne šole:

»Pred nekaj meseci sem gledal v mestnem gledališču ‚Pogumnega Tončka‘. Najbolj mi je ugajal Tonček, ker je tako ljubil svojo mater in je bil tako vztrajen in dober. Vsi igralci so dobro igrali. Zelo grdi in nesramni so bili Tončkovi sošolci. Ker je bil Tonček tako dober, je dobil košaro vilinskega zlata. Tončkovi sošolci so mu bili nevoščljivi in so se tudi napotili k Zeleni vodi po zlato. Toda niso dobili. Meni se je to dobro zdelo. Sklenil sem, da bom raje tak, kakor Tonček. Komaj čakam, da bom šel spet v gledališče.«

Jaklič Peter, 3. b razred I. osnovne šole:

»Igra ‚Pogumni Tonček‘ nam bo ostala dolgo v lepem spominu. Uči nas, kako moramo biti neustrašni in pogumni. Dobrota dobi vedno lepo plačilo, tako je tudi pogumni Tonček prejel zanjo čisto vilinsko zlato. Hudobija in nevoščljivost pa sta vedno kaznovani. Če bomo hodili po zgledu pogumnega Tončka, bodo z nami zadovoljni vsi, posebno starši in tov. učitelji. Mi pionirji želimo videti še veliko tako lepih iger.«

Štingl Vera, 3. a razred I. osnovne šole:

»Želela bi še večkrat videti takšno lepo igrico, saj se iz nje marsikaj lepega naučim.«

Kmecl Truda iz 3. č razreda in Leskovšek Nina iz 3. a razreda I. osnovne šole sta v svojih spisih le obnovili vsebino igre; vendar po skrbno spisanih spisih sodimo, da so ju pri tem spremljale podobne vzpodbudne misli kakor ostale njune sošolce.

Čakš Hermina, 4. č razred II. osnovne šole:

»Zadovoljni smo odhajali iz gledališča. Videli smo, da je prava človeška sreča v delu za dobro bližnjega in da je pravo zlo slepa sebičnost. Po poti domov so si nekateri učenci prepevali Jernačevo pesem.«

Bohinje Marinka, 4. a razred II. osnovne šole:

»V Celju obstoja mladinsko gledališče, ki je pred kratkim uprizorilo lepo igrco: ‚Pogumni Tonček‘. Igra mi je zelo ugajala ter sem jo gledala dvakrat z velikim zanimanjem.

Podobnih iger si še želim, kajti igra ‚Pogumni Tonček‘ mi je ostala v spominu, kakor so mi ostali tudi vsi igralci. Upam, da bomo kaj kmalu videli v gledališču kakšno novo mladinsko igrco.«

Z »Desetnico Alenčico« izpolnjujemo njen up in ostalih številnih pionirjev in pionirk v prepričanju, da jih bo tudi ta igra navdušila in da bodo tudi s te igre odhajali z najlepšimi vtisi.

VREŽIJI BRANKA GOMBAČA

KOREOGRAFIJA: SONJA GORJANC

Zgodovina celjskega gledališkega življenja

(Nadaljevanje)

Naslednja prireditev je bila dne 2. februarja 1868 — proslava spomina Valentina Vodnika. O tej proslavi so prinesle »Novice« 19. februarja 1868. v svoji 8. številki sledeče zanimivo poročilo: »Kakor njene ljube sestrice drugod, tako obhajala je tudi naša čitalnica spomin rojstnega dneva očeta slovenskih pevcev Valentina Vodnika. V ta namen snidla se je lepa množica tukajšnjih in vnanjih domorodkinj in domorodcev, tem več, ker je bila osnovana za ta večer tudi kazališčna igra »Zakonska sol«. Najprej je stopil na oder g. S. — ter v krasnem govoru omenil Vodnikovih zaslug za naše slovstvo. Potem se je pričela igra. Videli smo v čitalničnem kazališči našem že marsikako izvrstno igro. Ali kdor je videl in slišal ta večer v »Zakonski soli« iskreno domorodkinjo gospo Kapusovo, reči mora, da igrala je, kakor je unidan Nemeč pri lutomerski besedi rekel »gottvoll«. Da je g. Jeretin, duša našemu kazališču, se skušenega mojstra popolnoma skazal, ni nam treba še le praviti, saj vsak našinec ve, da je on za to kot nalašč stvarjen. Stari »stric« g. Skoflek pa je zopet pokazal, da je vsegdar popolnoma na svojem mestu, naj mu šaljiva zadača je dolga ali kratka. Po igri je kakor že ne more biti drugače, mladina nekoliko porajala ... — Tako obhajali smo v spomin moža, ki je deloval za naš mili narod že pred blizu 100 leti in skor bi bili pozabili za nekoliko trenutkov, da nam je usoda morda še grenkejša kakor je bila v Vodnikovih časih, in da nam oni stari protivnik danes enako ali pa še tužnejšo dobo namenujejo, kakor so jo imeli naši očaki. Ali boljše biti mora skoro, ako »Bog da i sreča junačka!«

O nadaljnjih gledaliških predstavah l. 1868. v »Novicah« nisem zasledil vse do 25. novembra 1868 (»Novice« 1868, šte. 48) nobenih vesti. Prav tako tudi v »Zapisniku sej« ni nikjer zabeleženo, da bi bili po »Zakonski soli« (2. II. 1868) uprizorili kakšno gledališko igro.

»Novice« z dne 25. novembra 1868, šte. 48, so objavile naslednje »Oznanilo« celjske čitalnice: V dvoran narodne čitalnice celjske bodo meseca decembra t. l. sledeče zabave: 2. tihi večer v spomin dr. Prešernu. 20. gledališčina vesela igra »Trip«.

V vsej takratni naši gledališki literaturi, ki je vsled njene revščine pač ni težko pregledati, nisem zasledil nikjer nobene igre s tem naslovom. Leta 1867. je izdal dr. Prelog v Mariboru svoj prevod veseloigre »Zakonska sol«, leta 1868. pa Anton Klodič v Gorici izvirno šaloigro v

verzih »Novi svet« — to je bilo pa tudi vse, kar je izšlo novega na polju slovenske dramatike. Zanimalo me je, kakšna bi naj bila veseloigra »Trip«, ki naj bi se bila uprizorila 20. decembra 1868 na odru celjske čitalnice in o kateri niti prej niti pozneje ne zasledimo nobene besede več — niti v zapisnikih čitalnice niti v časopisju. Vse moje iskanje je ostalo brezuspešno: veseloigre »Trip« nisem mogel zaslediti nikjer!

Slednjič pa se je razvozlala tudi ta uganka!

V zapisniku o glavni skupščini čitalnice, ki se je vršila 27. decembra 1868 beremo, da je predsednik dr. Kočevar poročal med drugim tudi naslednje: »Da kaže, da je bila zmirej glavna skrb odbora sedanjega dopolniti dvojni namen čitalnice, po katerem bi bila čitalnica društvenikom prvič **podučevna in koristna**, drugič **ugodna in prijetna**. Kar se dostaje prvega namena, naročevali so se najprimernejši časopisi in kupovale bukve, kolikor so dopuščale novčane razmere, in sosebno govornik izreče hvalvo gosp. Jesenko-tu ko knjižničarju in gosp. Kapusu, kteremu je bila skrb za časnike naložena. Govornik obžaluje, da se je opustila hvalevredna navada, po kateri so se zbrali članovi vsaki teden in čitali knjige, ali on se nadeja, da se bo zopet vpeljala ta navada in skrbno naloži to nalogo prihodnjemu odboru. Ker si je bil odbor svest, **da nobena reč ne pospešuje bolj napredka maternega jezika nego dramatične igre**, (podčrtal F. G.) skrbel je za to, da se je vsaj tri igre spravilo na oder in sicer:

2. II. t. l. (1868.) »Zakonska sol

19. III. t. l. (1868.) »Pravda« in

20. XII. t. l. (1868.) »Strup«.

S tem je torej stvar pojasnjena: dne 20. decembra se ni igrala veseloigra »Trip«, kakor so poročale »Novice«, temveč »Strup«. Iz dr. Kočevarjevega poročila izvemo tudi, da so igrali 19. marca igro »Pravda«, o čemer »Novice« niso ničesar poročale.

V ostalem opažamo, da je delovanje društva na gledališkem polju napram prejšnjim letom zelo popustilo, kar ugotavlja tudi dr. Kočevar sam. To pa ni pojav, ki bi bil značilen samo za celjsko čitalnico, temveč je to splošen znak mrtvila pri vseh čitalnicah na Slovenskem. Nastopil je namreč nov čas za vse javno, tako politično kakor kulturno življenje Slovencev, ki mu je že nekaj let pripravljal tla mož, ki je bil poslej vse do svoje smrti centralna osebnost slovenske politične in kulturne zgodovine. Že leta 1865. je bil Levstik tisti, ki je realizator ustanovitve »Slovenske Matic«, prav tako je bil ustanovitelj »Južnega Sokola« v Ljubljani in zopet je bil Levstik tisti, ki je ustanovil l. 1867. »Dramatično društvo« — predhodnico in matico prvega slovenskega poklicnega gledališča.

To ni bilo lahko delo in le mož z velikim znanjem, neupogljivim značajem in odločnim nastopom je mogel uspeti v borbi proti starokopitnim nazorom Bleiweisa in njegovega kroga. Že nekaj let je Levstik

s svojimi kritikami o umetniški vrednosti čitalniških prireditelj razburjal duhove, s čimer si je seveda nakopal smrtno sovraštvo ne samo Bleiweisa, temveč celega štaba zakupnikov slovenskega političnega in kulturnega življenja, zbirajočega se okrog »očeta slovenskega naroda«.

Svoje tozadevne kritike je pošiljal Einspielerjevemu »Slovincu« v Celovec, v katerih je ugotavljal, **da bi se moralo slovensko družabno življenje meriti z nekoliko strožjimi merili kot doslej.** Priznava sicer, da za narodno gibanje največ store čitalnice s svojimi prireditvami, o katerih se v listih bero navdušeni popisi, vendar pa ugotavlja, da ljubezen do slovenske knjige kljub temu malo napreduje. Tudi pretirane pohvale čitalniških »besed« niso na mestu. Iz njih ne zvmemo drugega, kakor da pevci pojo mojstrsko, igralci igrajo tako izvrstno, da misliš, da so sami umetniki. — »A naša misel in sodba je tudi tukaj drugačna. Naše ‚besede‘ in veselice so res zabavne, a premalo se res za duševno omiko stori. Naši pevci res lepo pojo in se jim to tudi pri vsaki priložnosti s pohvalo prizna, toda spomniti moramo, da se tudi katerikrat kmalu vidi, da ni vselej vse izvrstno. — Tudi igralci si veliko truda prizadevajo in dobro igrajo, zaslužijo gotovo zadovoljnost in pohvalo. Pa tudi tu — kakor povsod na javnih odrih — ne gre vse vselej izvrstno izpod rok. To je naravno. Ali hvalimo le samo izvrstno petje in dobro igro, kar je pa pomanjkljivega, pa spodobno tudi naznanjujmo; vsak si bo prizadeval napake popraviti.« (»Slovenec«, 2. maja 1865, št. 127.)

V teh svojih dopisih je hotel Levstik v spravljenem tonu, toda z energično besedo spraviti v slovensko javnost malo več kritičnega duha, svobodnega napredka in upoštevanje tudi tistega kulturnega dela, ki je nastajalo zunaj prvaškega samodrštva. Svoje članke zaključuje Levstik z naslednjim oglasom: »Ako hoče Ljubljana biti slovenska Atene, morala bi imeti ‚Narodni dom‘ poleg slovenske tiskarne in vsaj vse prve politične in lepoznanške časnike; **naposled bi morala tudi imeti slovensko gledališče,** kateremu bode pa najbrže treba počakati zanamcev, da ga povzdignejo.«

»Novice« so ob vsaki priliki na zvit način in prikrito pod raznimi naslovi iz raznih krajev odgovarjale na Levstikove kritične pripombe. Tako poročajo 20. septembra 1865, šte. 309 iz Kranja, da je tamošnja čitalnica uprizorila »Županovo Micko« tako dobro, »da od konca do kraja ni prenehal smeh«. Z razločno ostjo zoper Levstikov kritični dopis je pisal hvalilec predstave: »Če tudi v gledaliških predstavah ne more biti vselej vse izvrstno, vendar sega v srce, kar iz srca pride; kdor se vadi, se navadi; **hudobne kritike pa tiramo na Grintavec!**« (l. c.)

(Nadaljevanje sledi.)

TOPILNICA IN VALJARNA CINKA

(CINKARNA) • CELJE

Telefon števil.: 28 in 80

PROIZVAJAMO:

Surovi cink v blokih

Fini cink v blokih

Redestilirani cink v blokih

Rafinirani cink v blokih

Cinkov prah

Cinkova pločevina

Avtotipijske plošče

Offset plošče

Cinkovi protektorji za kotle

Cinkove pralnice

Cinkovo belilo, beli, zeleni in rdeči pečat

Žveplena kislina

Katran

MOŠKO IN ŽENSKO PERILO, POTNICE, MODRČKI, STEZNIKI, ŽENSKE, OTROŠKE • OBLEKE IZ BOMBAŽNIH TKANIN, IZDELKI POLIVINILA

Toper

konfekcija je kvalitetna

Trgovska podjetja jo naročajo pri

TOVARNI PERILA CELJE

Telefon števil.: 310 in 328 • Brzjavlj.: TOPER, CELJE

Potrošnikom pa postrežemo z veliko izbiro v lastnih poslovalnicah v

Celju, Kidričeva ulica

Reki, Korzo Ivana Zajca 19

Zagrebu, Ilica 13

Subotici, Moskovska 1

Novem sadu, Centar 5

Beogradu, Terazije 35

Izvolite si brezobvezno ogledati izdelke v naših vzornih trgovinah